

2025
№4

ISSN 3060-527X

TA'LIMDA ISTIQBOLLI IZLANISHLAR.

XALQARO ILMIY METODIK JURNAL
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC METHODOLOGICAL JOURNAL

**TA'LIMDA ISTIQBOLLI
IZLANISHLAR**

Xalqaro ilmiy-metodik jurnal

**ПЕРСПЕКТИВНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ**

Международный научно-методический
журнал

**PROSPECTIVE RESEARCH IN
EDUCATION**

International scientific methodological journal

№ 4-son, 2025-yil

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2024 - yil 7 - iyundagi 355-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

**TA'LIMDA ISTIQBOLLI
IZLANISHLAR**

Xalqaro ilmiy-metodik jurnal

**ПЕРСПЕКТИВНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ В ОБРАЗОВАНИИ**

Международный научно-методический
журнал

**PROSPECTIVE RESEARCH IN
EDUCATION**

International scientific methodological journal

№ 4-son, 2-qism, 2025-yil

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2024 - yil 7 - iyundagi 355-son qarori bilan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Salimov G'ayrat Muxamedovich,
BuxDU professori, pedagogika fanlari nomzodi
g.m.salimov@bukhdu.uz;

**NAVOIY SHAHAR MAKTABGACHA TARBİYALANUVCHILARNING
TAYYORLOV GURUHIDA JISMONIY MASHG'ULOTLAR JARAYONINING
MATEMATIK-STATISTIK TAHLILI**

Anotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi tayyorlov guruh bolalarning jismoniy tayyorgarligini baholash mezonlarini belgilaydi; matematik va statistik usullardan foydalangan holda maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtasida tajriba natijalarini aniqlash. Tadqiqot bosqichlari, tadqiqot usullari, ilmiy adabiyot manbalari tahlili, pedagogik tadqiqotlarda taklif etilayotgan metodikaning samaradorligi tajriba-sinov ishlari natijalari asosida qayd etilgan ko'rsatkichlarni o'zaro solishtirish va qayta tahlil qilishning ilg'or matematik va statistik usullari bilan tasdiqlanadi. Navoiy shahar davlat maktabgacha ta'lim tizimida olingan tadqiqot natijalari tahlil qilingan.

Tayanch so'zlar: Tadqiqot, metod, o'quv qo'llanma, jismoniy mashqlar, jismoniy sifatlar, sport o'yini elementlari, mashq, yurish, jismoniy tarbiya, ochiq o'yinlar.

Аннотация: В данной статье определены критерии оценки физической подготовленности детей дошкольного возраста; определение результатов экспериментов среди дошкольников с использованием математических и статистических методов. Этапы исследования, методы исследования, анализ источников научной литературы, эффективность предложенной методики в педагогических исследованиях подтверждена современными математическими и статистическими методами взаимного сравнения и реанализа зафиксированных показателей на основе результатов экспериментальных исследований. Проанализированы результаты исследования, полученные в системе государственного дошкольного образования города Наваи.

Ключевые слова: Исследование, метод, учебное пособие, физические упражнения, физические качества, элементы спортивной игры, упражнения, ходьба, физическая культура, подвижные игры.

Abstract: This article defines the criteria for assessing the physical fitness of preschool children; determining the results of experiments among preschoolers using mathematical and statistical methods. The stages of the study, research methods, analysis of scientific literature sources, the effectiveness of the proposed methodology in pedagogical research are confirmed by modern mathematical and statistical methods of mutual comparison and reanalysis of recorded indicators based on the results of experimental studies. The results of the study obtained in the system of public preschool education in the city of Navai are analyzed.

Keywords: Research, method, teaching aid, physical exercises, physical qualities, elements of a sports game, exercises, walking, physical education, outdoor games.

Kirish. O'zbekiston respublikasi prezidenti tomonidan chiqarilgan 2020 yil 16-aprelda chiqarilgan "Ilm, ma'rifat va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yili" Davlat dasturida Maktabgacha ta'lim qamrovini 60 foizga yetkazishga qaratilgan qator chora-tadbirlar amalga oshirildi. 2020 yilga mo'ljallangan Investisiya dasturi doirasida jami 418 ta – 19 ta maktabgacha ta'lim tashkilotini qurish va 399 tasini rekonstruksiya qilish belgilangan. Shundan 15 ta loyiha yildan yilga o'tuvchi, 403 tasi yangidan boshlanadigan loyiha sifatida Investisiya dasturiga kiritilgan. Yangidan boshlanadigan 403 ta loyiha loyiha-smeta hujjatlari ishlab chiqilib, ekspertizadan o'tkazilganligi takidlangan. Tayyorlov guruhlarida faoliyat yuritayotgan pedagoglarga metodik ko'mak berish maqsadida "Pedagoglar va trenerlar uchun "Ilm yo'li" variativ dasturini joriy etish qo'llanmasi" tayyorlandi. Shu ta'kidlash kerak-ki 2030 yilda kelib

maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyalanuvchilarning qamrovi 80 foizga yetkazish bo'yicha chora tadbirlar ishlab chiqilmoqda.

Shularni nazarga tutgan holda biz Navoiy shahridagi 26-34 davlat maktabgacha ta'lim tashkilotida kichik, o'rta, katta va tayyorlov gurihi tarbiyalanuchi jami 296 nafar bolalarning jismoniy mashg'ulotlar jarayonida jismoniy tayyorgarlik natijalari tadqiqotdan o'tkazdik. Tadqiqotning maqsadi davlat maktabgacha ta'lim tashkilotida tayyorlov guruhi bolalarning jismoniy sifat va qobiliyatlarini asosan jismoniy mashqlar, faol o'yinlar va jamoaviy o'yinlar orqali rivojlantirish samaradorligiga erishishdan iborat. Shundan kelib chiqqan holda, maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalarning xususiyatlarini va jismoniy tayyorgarligi ko'rsatkichlarini o'rganish. Maktabgacha ta'lim tashkilotida tayyorlov guruhi bolalarning jismoniy tayyorgarligini baholash mezonlarini aniqlash Maktabgacha yoshdagi bolalar o'rtasida o'tkazilgan tajriba natijalari matematik va statistik usullardan foydalangan holda aniqlandi.

Tadqiqotning birinchi bosqichida, ya'ni amalga oshiriladigan ishlarning ilmiy-amaliy muammolari, tadqiqot maqsadi va vazifalari, maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalar jismoniy tayyorgarligini oshirish manbalari o'rganildi. Bundan tashqari, tayyorgarlik darajasini o'rganish maqsadida tadqiqot hujjatlari va og'zaki so'rovnoma tayyorlandi. Maktabgacha ta'lim tashkilotida jismoniy tayyorgarlik bo'yicha o'tkazilgan testlar samaradorligini o'lchash bo'yicha adabiyotlarni tahlil qilish orqali tadqiqot modeli yaratildi. jismoniy tayyorgarlik darajasi maxsus testlar ("Ilk qadam" testlari) bilan aniqlandi. Shu asosda bolalarning jismoniy tarbiyasini takomillashtirish tizimi ishlab chiqildi. O'rganishlar jarayonida amalga oshirilgan ilmiy tadqiqot ishlari ko'rib chiqilib, barcha natijalar bilan solishtirilib, ma'lumotlar matematik va statistik usullar yordamida qayta ishlandi. Tadqiqotni o'tkazish jarayonida biz bolalar bilan mashg'ulotlarni o'tkazish usullari faqat bolalarning ma'naviy va axloqiy xususiyatlarini aniqlash bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar kontingentini to'liq o'rganib chiqqandan keyin ishlab chiqilganligiga aminmiz. Kuzatish natijalari shuni ko'rsatdiki, ko'pchilik maktabgacha yoshdagi bolalar tomonidan jismonan harakatsiz va e'tiborsiz deb hisoblangan bolalar ham guruh va faol o'yinlar bilan shug'ullanishadi. Loyihaga qiziqish ortdi. To'g'ri tashkil etish Mashg'ulotlarning bolalarga berilgan sharoitda, bolalarning shakllanishiga, ularni erkin axloqiy ruhda tarbiyalash samaradorligini oshirishga hissiy ta'siri, shubhasiz, juda ijobiydir.

Tadqiqot usullari 1. Ilmiy adabiyot manbalarini tahlil qilish va ilmiy-uslubiy tajribalarni umumlashtirish: a) Ilmiy va uslubiy adabiyotlarni tahlil qilish; 2. Jismoniy tayyorgarlik natijalarini baholash; 3. Anketani to'ldirish va og'zaki savol-javoblar o'tkazish. 4. Pedagogik tajribalar o'tkazish a) tajriba boshida bolalarni har tomonlama baholash; b) Pedagogik kuzatishlar tabiiy usul bilan aniqlanadi. 6. Olingan ma'lumotlarni matematik usulda tahlil qilish. Ilmiy adabiyot manbalarini tahlil qilish va amaliy tajribalarni umumlashtirish. Bir qator olimlarning kuzatishlaridan ma'lumki, optimal harakat bolalarning jismoniy rivojlanishi va qobiliyatlarini oshirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Bir guruh olimlar va amaliyotchilarning fikricha, bolalarda jismoniy fazilatlarini har tomonlama rivojlantirish, milliy qadriyatlarga e'tiborni oshirish, ma'naviy-axloqiy fazilatlarini shakllantirish uchun eng qulay davr tayyorlov maktab yoshi hisoblanadi. Ko'pgina olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, shaxsning jismoniy shakllanishi va jismoniy tayyorgarligi dinamikasi o'quvchi tomonidan izchil bajariladigan jismoniy mashqlar xususiyatiga bog'liq. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishning eng muhim masalasi - faol o'yinga asoslangan va jamoaviy sport elementlari bilan mashqlarni to'g'ri tashkil etish va o'tkazishdir. Tayyorlov guruhi bolalarning sog'lomlashtirish va tarbiyaviy ishlarini jamoaviy o'yinlar orqali yanada jonlantirish uchun ularning jismoniy mashqlarga qiziqishi ortib borayotganligini aniqlash kerak. Bu samarali vositalarni tanlash va keyinchalik pedagogik test va tajribalar o'tkazish imkonini beradi. Tayyorlov guruh bolalari jismoniy tarbiyasiga oid pedagogik, fiziologik, biologik yo'nalishdagi adabiyotlar tahlil qilindi va umumlashtirildi. Tayyorlov guruh bolalarida jismoniy sifatlarni

shakllantirishning innovasion texnologiyalarini takomillashtirish va ularning jismoniy tarbiyadagi harakat faolligi o'rganildi. Tajribalarning jismoniy tarbiya jarayoniga ta'siri pedagogik va fiziologik adabiyotlarda tahlil qilindi va umumlashtirildi. Amaliy tajribalarni umumlashtirish maqsadida o'qituvchilar va ota-onalar jamoasi bilan hamkorlikda mashg'ulotlar turlari aniqlandi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxs, komil inson sifatida shakllanishi va rivojlanishida jismoniy tarbiya alohida o'rin tutishi shubhasiz. Jismoniy tarbiya insoniyat rivojlanishining eng dastlabki bosqichlarida bolalar va o'smirlarni shakllantirishning asosiy vositalaridan biri hisoblanadi.

Pedagogik kuzatish va nazorat testlari Tadqiqotda tayyorlov guruh bolalari jismoniy mashg'ulotlarda tarbiya vositalarini takomillashtirishda testlar, mashqlar, jismoniy sifatlarni shakllantirishning innovasion texnologiyalari asosida tanlab olindi. Yuqoridagi vazifalarni amalga oshirish uchun Navoiy shahridagi 26-34-sonli davlat maktabgacha ta'lim muassasalarida pedagogik tajriba-sinov ishlari olib borildi. Bunda jismoniy tarbiya mashg'ulotlari, ochiq havoda jamoaviy o'yinlar va mashg'ulotlar bolalarning harakat faolligini oshirish va jarohatlarning oldini olishga qaratilgan tarzda o'tkazildi.

Metod. Taklif etilayotgan metodikaning pedagogik tadqiqotlarda samaradorligini ko'rsatib berdi.

Navoiy viloyati tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarning tajriba-sinov ishlari bo'yicha umumiy natijalari

1-jadval

Viloyat	Ko'rsatkichi	Tajriba guruhlarida				Nazorat guruhlarida			
		Tajriba boshida tarbiyala nuvchi soni	%	Tajriba oxirida tarbiyala nuvchi soni	%	Tajriba boshida tarbiyala nuvchi soni	%	Tajriba oxirida tarbiyala nuvchi soni	%
Navoiy viloyati	A'lo	8	14	12	21	7	12	8	14
	Yaxshi	20	35	23	41	22	38	20	34
	Qoniqarli	21	38	19	34	20	34	22	38
	Qoniqarsiz	7	13	2	4	9	16	8	14

Tarbiyalanuvchilarning tajriba boshidagi natijalari:

$$\chi^2_{emp} = 56 \cdot 58 \cdot \left[\frac{(\frac{7}{56} - \frac{9}{58})^2}{\frac{7}{56} + \frac{9}{58}} + \frac{(\frac{21}{56} - \frac{20}{58})^2}{\frac{21}{56} + \frac{20}{58}} + \frac{(\frac{20}{56} - \frac{22}{58})^2}{\frac{20}{56} + \frac{22}{58}} + \frac{(\frac{8}{56} - \frac{7}{58})^2}{\frac{8}{56} + \frac{7}{58}} \right] \approx 0,40;$$

$$\bar{x} = \frac{1}{56} \cdot [2 \cdot 7 + 3 \cdot 21 + 4 \cdot 20 + 5 \cdot 8] \approx 3,52;$$

$$\bar{y} = \frac{1}{58} \cdot [2 \cdot 9 + 3 \cdot 20 + 4 \cdot 22 + 5 \cdot 7] \approx 3,47;$$

$$\eta = \frac{3,52}{3,47} \approx 1,02.$$

Olingan emperik qiymat kritik qiymatdan kichik, ya'ni $0,40 < 7,81$. Bu esa tajriba boshida H_0 - gipotezani qabul qilish mumkinligini ko'rsatadi. Ya'ni, tajriba va nazorat guruhlarida tajriba-sinov o'tkazilishidan oldin tarbiyalanuvchilarning mashg'ulotlarda katta o'zgarish sezilmaydi.

Tarbiyalanuvchilarning tajriba oxiridagi natijalari:

$$\chi^2_{emp} = 56 \cdot 58 \cdot \left[\frac{(\frac{2}{56} - \frac{8}{58})^2}{2+8} + \frac{(\frac{19}{56} - \frac{22}{58})^2}{19+22} + \frac{(\frac{23}{56} - \frac{20}{58})^2}{23+20} + \frac{(\frac{12}{56} - \frac{8}{58})^2}{12+8} \right] \approx 1,40;$$

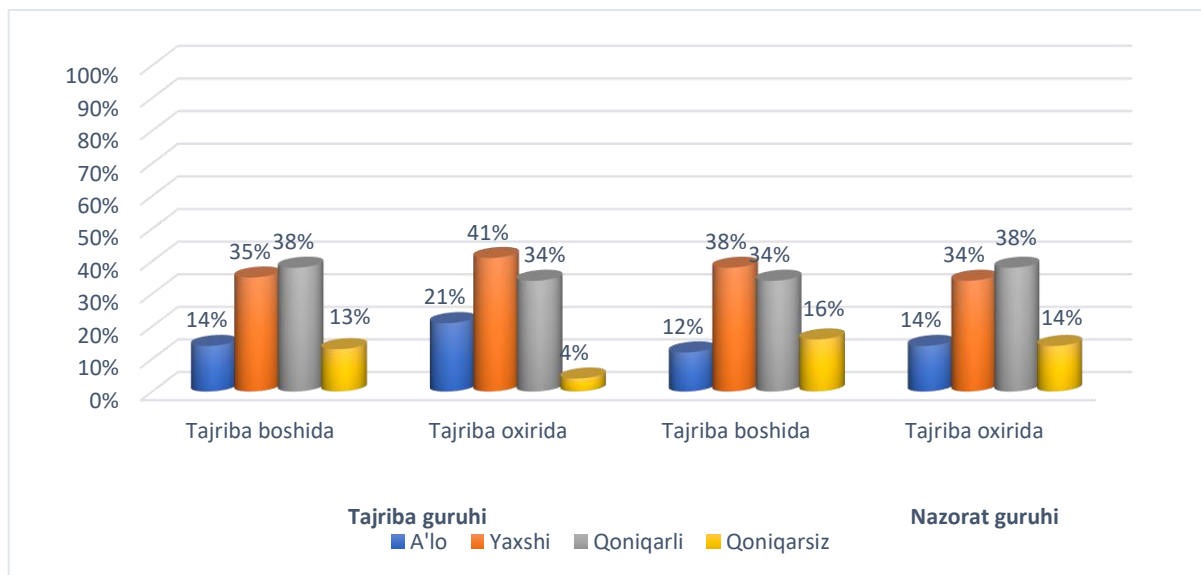
$$\bar{x} = \frac{1}{56} \cdot [2 \cdot 2 + 3 \cdot 19 + 4 \cdot 23 + 5 \cdot 12] \approx 3,80;$$

$$\bar{y} = \frac{1}{58} \cdot [2 \cdot 8 + 3 \cdot 22 + 4 \cdot 20 + 5 \cdot 8] \approx 3,48$$

$$\eta = \frac{3,80}{3,48} \approx 1,09$$

Olingan emperik qiymat kritik qiymatdan katta, ya'ni $1,40 < 7,81$.

Yuqoridagi natijalardan tajriba-sinov guruhidagi ko'rsatkichlar nazorat guruhidagiga nisbatan 7% ($1,09 - 1,02 = 0,07$) yuqori ekanligi ma'lum bo'ldi.

1-rasm. Navoiy viloyati tajriba-sinov ishlarida qatnashgan tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarning o'zlashtirish ko'rsatkichlari diagrammasi.

Xulosa. Demak, tavsiya etilayotgan metodika samarali ekanligi, bu esa H_1 gipotezani qabul qilish mumkinligini ko'rsatadi. Ya'ni, tajriba va nazorat guruhlarida tajriba-sinov ishlari o'tkazilgandan keyin tarbiyalanuvchilarning jismoniy mashg'ulotlarida katta o'zgarish sezildi. Biz tomonidan tavsiya etilgan metodologiya samarali, bu N_1 gipotezasini qabul qilish mumkinligini ko'rsatadi. Ya'ni, tajriba va nazorat guruhlarida tajriba-sinov ishlari olib borilgandan so'ng bolalarning jismoniy tayyorgarligida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tajriba guruhidagi ko'rsatkichlar nazorat guruhidagiga qaraganda yuqori.

Bunday usullardan foydalanish bolalarning jismoniy mashg'ulotlardagi faol va jamoaviy o'yinlar hamda jismoniy mashqlar mohiyatini chuqur anglash, qiziqish bilan o'rganish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Вашлаева Л.П., Панина Т.С. Теория и практика формирования здоровьесберегающей стратегии педагога в условиях повышения квалификации// Валеология.-2004.-№4.-С.93-98.

2. Школа здоровья: пособие для учителей и родителей: Специальное приложение к журналу «Лицейское и гимназическое образование».-2006.-№1.- (Серия «Педагогические советы»).с.98.

3. Кучкин С.Н. Биоуправление в медицине и физической культуре. - Волгоград: ВГАФК, 1998. - 155 с.
4. Бондаревский Е.Я. Педагогические основы контроля за физической подготовленностью учащейся молодежи. Автореф. дис.док.пед. наук.-М.:1983.-45 с.
5. Рахимов М. Кичик мактаб ёшидаги ўқувчилар билан иссиқ иқлим шароитида очик ҳавода жисмоний тарбия дарсларини ўтказиш усулларининг ўзига хослиги. Пед. фан. Но дис. автореф. Т: 1984,-23 б.; Насриддинов Ф.Н., Шатерников Э.К. Инсон омилини шакллантиришда жисмоний тарбия ва спорт. –Т.: 1999. -140 б.
6. Салимов Ғ.М. Maktabgacha ta'lim muassasalarida ertalabki gimnastika mashg'ulotlarining o'rni "Hozirgi taraqqiyot bosqichida jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil qilishning istiqbollari: muammo va yechimlar"Xalqaro miqyosi dagi ilmiy amaliy-anjuman www.openscience.uz 2022, 28-29 aprel.
7. Салимов Ғ.М. Sog'lom turmush tarzining asosiy omillari.// "Science and education scientific" journal . issn 2181-0842 volume 3, issue 4 april 2022.
8. Салимов Ғ.М. Мактабгача ёшдаги болаларнинг жисмоний имкониятларини ривожлантириш. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences volume 2 issue 8 issn 2181-1784. Scientific Journal Impact Factor SJIF 2022: 5.947 Advanced Sciences Index Factor ASI Factor = 1.7. 279-284 бетлар.
9. Salimov, G.M., Dustov, B.A., Farmanov, U.A. and Raxmonov, R.R., 2020. Pokazateli konstatiruyushchego etapa eksperimentalnoy raboty po fizicheskomu razvitiyu uchenikov 7-10 let obshchобразovatelnykh organizastiy Uzbekistana. *Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka*,(1), pp.91-97.
10. Салимов Г. М. Включение элементов национальных игр в программы развития физической активности учащихся начальных классов //Иновации и традиции в современном физкультурном образовании. – 2021. – С. 256-261.
11. Салимов, Г. М. "Развитие эмоциональной сферы дошкольников—залог психического и личностного роста детей в период адаптации к условиям дошкольного учреждения." *МАДОУ г. Уфа* (2021).а
- Насриддинов Ф.Н., Шатерников Э.К. Инсон омилини шакллантиришда жисмоний тарбия ва спорт. –Т.: 1999. -140 б.
12. Дуркин П. Научно методические основы формирования у школьников интереса к физической культуре. Автореф.дис....док.пед. наук..-М.: 1994.-45 с.;
13. Ехевич Н. Развивающие игры для детей. Справочник. Сост. –М.: ФиС, 1990.-126 с.
14. Салимов Ғ.М. МТМ лар жисмоний тарбиясида ҳаракат фаоллигининг самарадорлигини ошириш йўллари: Образование и инновационные исследования . 2023.

PO‘LATOVA GULRUH JAMOLOVNA, O‘zbekiston tarixi darslarida o‘quvchilarning ekologik kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni	290
ISAKOVA MADINA ABDUKARIM QIZI, Talabalarga xorijiy tillarni o‘rgatishning metodik konseptual asoslari	295
IBRAGIMOVA SHAXNOZA TULQINOVNA, Ta’lim jarayonida refleksiyaning o‘qituvchi kasbiy madaniyatini shakllantirishdagi ahamiyati	299
ISHMURATOV RAXAT KURALBAYEVICH, Raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim muassasalarida o‘qituvchilarning professional kompetensiyalarini rivojlantirish: kadrlar siyosati va innovatsion yondoshuvlar	305
SALIMOV G‘AYRAT MUXAMEDOVICH, Navoiy shahar maktabgacha tarbiyalanuvchilarning tayyorlov guruhida jismoniy mashg‘ulotlar jarayonining matematik-statistik tahlili	312
SAYFULLAYEVA DILAFRO‘Z AXMADOVNA, Talabalarni mustaqil amaliy faoliyatga yo‘naltirilgan yondashuv asosida mustaqil ta’limni samarali tashkil etishning ilmiy tadqiqotlar tahlili	317
XODJIYEVA DILFUZA RUSTAMOVNA, Fortepiano sinfi o‘quvchilarida shakllantiriladigan kompetensiyalar (nazariy va amaliy yondashuvlar)	323
MAXMUDOVA ZEBINISO MAKSUDOVNA, Bo‘lajak tarbiya fani o‘qituvchilarida deontologik kompetensiyani rivojlantirish orqali kasbiy faoliyatni takomillashtirish pedagogik muammo sifatida	328
ISMOILOVA GULRUX ULUG‘BEKOVNA, Ona tili darslarini tashkil etishda integratsiyalashgan ta’limni tashkil etishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	334
XATAMOVA GULRUH BAXTIYOROVNA, Exploring the role of technology in modern language teaching methodologies	340